

ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ РІЗНИХ ФОРМ ВЛАСНОСТІ ТА ГОСПОДАРЮВАННЯ

Т.О.Фурман, аспірант

Миколаївський державний аграрний університет

Досліджено основи та проведено аналіз ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств різних форм власності та господарювання. Обґрунтовано перспективи їх розвитку та шляхи підвищення ефективності функціонування.

Исследованы основы и проведен анализ эффективности функционирования сельскохозяйственных предприятий разных форм собственности и хозяйствования. Обоснованы перспективы их развития и пути повышения эффективности функционирования.

Постановка проблеми. Формування ефективного економічного механізму можливе в умовах рівноправного існування форм власності, при цьому важливим є рівень розвитку відносин власності. Розвиток відносин власності повинен відбуватися за таких форм господарювання, які б дозволили трудівнику села стати реальним господарем на землі, бути власником (співвласником) землі, засобів виробництва і виробленої продукції, самостійно розпоряджатися результатами своєї праці. Ефективність новоутворених формувань є різною і потребує детальнішого дослідження.

Аналіз останніх досліджень. Трансформація форм господарювання і розвиток орендних відносин в аграрному секторі економіки України є комплексною темою економічних досліджень, які висвітлено в наукових працях В.Г.Андрійчука, П.І.Гайдуцького, В.Я.Месель-Веселяка, О.М.Онищенко, П.Т.Саблука, М.М.Федорова, В.В.Юрчишина та інших вчених. Проте складність процесів формування багатокладної ринкової економіки, посилення конкуренції на ринку оренди землі, зміни у настроях селян свідчать про необхідність подальших досліджень цих проблем.

Постановка завдання. Теоретична і практична важливість проблеми економічного дослідження організаційних форм виробни-

цтва особливо зросла на сучасному етапі, коли відбувається реформування аграрної економіки, з великими труднощами народжуються нові й удосконалюються старі організаційні форми аграрного виробництва

Результати досліджень. В результаті проведених досліджень встановлено, що основною організаційно-правовою формою приватного сектора аграрної сфери АПК Миколаївської області є особисті селянські господарства. Ця форма господарювання є основою достатку, сферою зайнятості сільського населення. Крім безпосередньо виробничої, особисті селянські господарства виконують також соціальні та духовні функції. У цих господарствах відбувається процес відтворення трудових ресурсів сільськогосподарських підприємств, тут формується життєва позиція підростаючого покоління.

Поряд з цим, структурні особливості, специфіка організації виробничого процесу в особистих селянських господарствах не дозволяють відносити їх до формувань, спроможних забезпечити стабільний розвиток на віддалену перспективу. Тому їх не можна вважати прогресивною формою господарювання в сільському господарстві, а необхідно трансформувати в ефективні виробничі структури.

Розглянуті нами статистичні дані свідчать про те, що на початок 2005р. у Миколаївській області функціонувало 4536 сільськогосподарських підприємств, з них 336 господарських товариств, 236 приватних підприємств, 33 виробничі сільськогосподарські кооперативи, 22 державні підприємства і 50 міжгосподарських та інших підприємств. Крім цього виробництвом сільськогосподарської продукції у Миколаївській області на початок 2005р. займалось 3859 дрібних фермерських господарств.

Основними виробниками сільськогосподарської продукції у Миколаївській області в пореформений період стали особисті селянські господарства, що має надзвичайно великий вплив на процеси формування ринків сільськогосподарської продукції. У 2004р. ними було вироблено 50,5% валової продукції сільського

господарства, в тому числі: продукції рослинництва — 39,1%, продукції тваринництва — 83,5%, з них: зерна — 31,7%, цукрових буряків — 2,7%, картоплі — 98,5%, овочів — 73,5%, плодів та ягід — 40,9%, м'яса — 80,7%, молока — 90,4% тощо (табл. 1).

Таблиця 1

**Виробництво валової продукції сільського господарства
(в співставних цінах 2000р.) та її структура у різних категоріях господарств
Миколаївської області (2004 р.)**

Показник	Валова продукція сільського господарства		у тому числі			
			рослинництва		тваринництва	
	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку	млн. грн.	у % до підсумку
Всі категорії господарств	2303,9	100,0	1712,2	100,0	591,7	100,0
Сільськогосподарські підприємства	1139,5	49,5	1042,0	60,9	97,5	16,5
у т.ч.: фермерські господарства	165,7	7,2	163,7	9,6	2,0	0,3
Особисті селянські господарства	1164,4	50,5	670,2	39,1	494,2	83,5

Решта продукції сільського господарства виробляється господарськими товариствами, сільськогосподарськими виробничими кооперативами, приватними підприємствами — відповідно 51,3% продукції рослинництва і 16,2% продукції тваринництва.

Вирішення проблеми пошуку найбільш оптимальних типів сільськогосподарських підприємств повинно полягати не в назві відповідної організаційно-правової структури, тобто її форми, а в докорінних змінах внутрішньовиробничих економічних відносин. Основними серед них будуть питання керованості та інвестиційної привабливості організаційно-правових форм господарювання.

Проведені дослідження свідчать, що перетворення особистих селянських господарств в нові організаційно-правові структури слід

здійснювати такими шляхами: особисті селянські господарства можуть трансформуватися у фермерські господарства або приватні підприємства; об'єднуватися із новоствореними фермерськими господарствами і приватними підприємствами в асоціації, кооперативи (виробничі та обслуговуючі); інтегруватися із сільськогосподарськими підприємствами, фермерськими господарствами з метою виробництва, переробки і збуту своєї продукції, одержання послуг від них і надання їм послуг робочою силою для виконання сезонних робіт; можливі інші варіанти залежно від конкретних умов (рис.2).

Рис.2. Шляхи перетворення особистих селянських господарств у нові організаційно-правові структури

Таку реорганізацію особистих селянських господарств слід проводити з метою підвищення рівня концентрації виробництва, рівня товарності сільськогосподарської продукції, використання цивілізованих форм реалізації сільськогосподарської продукції, підвищення ефективності виробництва всіх учасників кооперації тощо.

Але, в першу чергу, створення нових організаційно-правових структур на базі особистих селянських господарств дасть останнім можливість суттєво поліпшити умови виробництва і збуту своєї продукції, забезпечити концентрацію виробництва. Крім того, необхідно сприяти розвитку великих і дрібних форм сільськогосподарського виробництва в єдності. Вони повинні не протиставлятися, а взаємно доповнювати одна одну.

Зокрема, сільськогосподарські підприємства, а також частково фермерські господарства повинні надавати різноманітні послуги, з яких найпоширеніші — виконання технікою підприємств окремих агротехнічних робіт, зооветеринарне обслуговування поголів'я худоби та ін.

Висновки. Різноманітність економіки передбачає функціонування різноманітних форм господарювання, кожна з яких повинна мати сприятливі умови для максимального використання свого ресурсного потенціалу. Таким чином, ефективне функціонування сільського господарства України в цілому і Миколаївської області зокрема на засадах ринкової економіки можливе лише за умови застосування різноманітних організаційних форм виробництва — великих, середніх та малих.

ЛІТЕРАТУРА

1. Горпинич О.В. Напрямки розвитку організаційно-правових форм господарювання в сільському господарстві//Економіка АПК.-2003.-№5.
2. Ронко О.А. Удосконалення організаційно-правових форм господарювання на селі//Економіка АПК.-2003.-№6.
3. Статистичний щорічник Миколаївської області за 2005 рік./за ред. П.Ф.Заринського. – М.,2006.